

"אצילות מחייבת" – ממלכתיות, צניעות ושוויון בנטל

לאור דמותו של רס"ל גל מאיר איזנקוט ז"ל

כתיבת מערך שיעור: אבישי מזרחי - רשת אמי"ת

קהל יעד: כיתות י"א-י"ב | משך זמן: 45-50 דקות | עזרים: מצגת, פתקים, נספח מקורות מודפס, דפי ציור, עפרונות.

חלק א': מבוא - רציונל פדגוגי (למורה)

הריבוד החברתי נוטה לייצר חומות בין מי שמחזיק בהון חברתי ומעמד, לבין מי שחסר אותם. לעיתים בני נוער חווים מציאות שבה "פרוטקציה" או סטטוס מאפשרים לאנשים להשיג הקלות ולהשתמט מאחריות. מערך זה מציב מודל מנהיגותי מתקן, המבוסס על דמותו של רס"ל גל מאיר איזנקוט ז"ל. גל, בנו של רמטכ"ל ושר בממשלה, סירב בתוקף להשתמש בייחוסו כדי לזכות בתנאים מועדפים. הוא התעקש לשרת כחובש קרבי בעומק הלחימה, מתוך תפיסה שלמה של "ממלכתיות" ו"האצילות מחייבת". המערך יעסוק בחובתם המוסרית הכפולה של אלו הנהנים מיתרונות חברתיים, וביכולת לרתום את העוצמה האישית ליצירת שותפות גורל אמיתית בין כל שדרות העם.

רקע על הדמות (תמצית למורה): רס"ל גל מאיר איזנקוט (25) מהרצליה, גדל בבית בו השירות הציבורי היה ערך עליון. חרף ייחוסו המשפחתי המובהק, גל בחר במסלול הקרבי והתובעני ביותר והתנדב ליחידת מגלן כחובש. הוא התאפיין בחוש הומור מושחז, בצניעות עמוקה שגרמה לו לעולם לא להבליט את שייכותו המשפחתית, וביכולת להתחבר לכל אדם בגובה העיניים. ב-7 בדצמבר 2023, בלב הקרבות בג'באליה, נפל גל מפיצוץ מטען. נפילתו, בעוד אביו מנהל את המלחמה בקבינט, סימלה עבור החברה הישראלית את המהות הטהורה של "צבא העם".

חלק ב': מהלך השיעור

1. טבעת רגשית: "כוח ומחויבות – הדילמה" (10 דקות)

מתודה: דילמה מוסרית והצבעה ברגליים.

המורה מציג תרחיש: "דמיינו שאתם בנים של מנכ"ל חברה גדולה או מנהל בית הספר. יש לכם יכולת אמיתית לסדר לעצמכם פטור ממשימה מתישה שכל השכבה חייבת לעשות." המורה מסמן שני צידי כיתה: "הייתי משתמש בזה" מול "הייתי מוותר על הפריבילגיה". התלמידים נעמדים בצד שמייצג את בחירתם הכנה, ומספר נציגים מכל צד מנמקים. לאחר הדיון, המורה חושף את החלטתו של גל להשליך את ה"פרוטקציה" הצידה ולבחור באלונקה, ושואל: "מה הופך החלטה כזו לקשה כל כך? מה גל הרוויח דווקא מהוויתור?"

2. טבעת הערך: לימוד חברות – העמקה בפרשנות (15 דקות)

מתודה: לימוד משותף של הנספח מתוך "פרקי בנים".

התלמידים מנתחים את הסטיקר של גל, ולומדים על משמעות הממלכיות והאופן שבו צניעות וגבורת המרפא משנים את מבנה הכוח בחברה הישראלית.

3. טבעת הזהות: "מפת ההון – מתרגמים יתרון לאחריות" (12 דקות)

מתודה: מיפוי ויזואלי ותערוכת "גלריה מהלכת".

כל תלמיד מקבל דף ומצייר במרכזו דמות פשוטה של עצמו. סביב הדמות הוא משרטט "מפת הון אישית" – ארבעה-חמישה עיגולים, ובכל עיגול יתרון יחסי שיש לו (כישרון, מעמד חברתי, הצטיינות, משפחה תומכת, כושר גופני, יכולת ארגון). כעת, מכל עיגול הוא מותח חץ החוצה, ועל החץ כותב פעולה קונקרטיה אחת שבה היתרון הזה יוצא ממנו אל הזולת (למשל: מהעיגול "מקובלות חברתיות" → חץ: "אעצור חרם על תלמיד מבודד"; מהעיגול "חזק במתמטיקה" → חץ: "אעביר תגבור לחבר שמתקשה").

לאחר מכן עורכים "גלריה מהלכת": התלמידים תולים את הדפים על קירות הכיתה ומסתובבים בשתיקה בין היצירות, כמו בתערוכה. כל תלמיד מסמן בעיפרון (וי קטן) ליד שני חצים של אחרים שנגעו בו או שהיה רוצה לאמץ לעצמו. בסיום, המורה מבקש משניים-שלושה תלמידים לשתף איזה חץ של חבר בחרו, ומדוע. כך המיומנות המופעלת היא חזותית, תנועתית וחברתית – ולא רק ניסוחית.

4. טבעת האחריות: "חתימה על אמנת שוויון" (8 דקות)

מתודה: ניסוח חוזה ערכי קבוצתי.

ניסוח "אמנת השוויון" הכיתתית: התחייבות ערכית של התלמידים שככל שמעמדם, השכלתם או כוחם החברתי יגבר, כך הם ירגישו מחויבים יותר לשאת בנטל הקולקטיבי ולראות את עצמם כשווים בין שווים. התלמידים יכולים לחתום פיזית על בריסטול האמנה ולתלותו בכיתה.

5. משימת חתימה: מכתב למשפחה.

כל תלמיד כותב מכתב אישי קצר למשפחתו של גל מאיר איזנקוט ז"ל: ספרו להם מה למדתם מדמותו, ומה הייתם רוצים לאמץ באורחות חייכם מתוך מה שלמדתם עליו.

חלק ג': נספח – דף מקורות מונחה ללמידה בחברות

הסטיקר המלווה: "להיות כאחד האדם, שווה בין שווים, תמיד מתחת לאלונקה." (רס"ל גל מאיר איזנקוט ז"ל)

תחנה 1: האצילות מחייבת

קטע פרשנות (מתוך "פרקי בנים", הרב שי פירון וג'קי שימל): "במשך אלפי שנים, ההיסטוריה האנושית עוצבה על ידי אליטות ששלחו את פשוטי העם להילחם, בעוד הן נותרו מוגנות. החברה הישראלית ייסדה אתוס הפוך של שותפות גורל. כאשר גל בחר להיות חובש קרבי בחזית, הוא גילם בגופו את תפיסת 'הממלכיות'. הוא הוכיח שמי שמצוי בעמדת מעמד או כוח חברתי אינו פטור מחובה – אלא להפך, מוטלת עליו אחריות כפולה ומכופלת. נפילתו של גל, בעת שאביו מקבל החלטות מדיניות הרות גורל, יצרה רגע נדיר של איחוי בחברה הישראלית; רגע שהבהיר כי אין כאן הנהגה מנותקת, אלא אומה אחת שבה כולם, ללא הבדל מעמד, כורעים יחד תחת אותו נטל."

פתיחת מושגים:

- **האצילות מחייבת (Noblesse Oblige)** רעיון לפיו אדם בעל יתרון חברתי, השכלתי או כלכלי נושא בחובה עמוקה יותר לפעול למען החברה.
- **ממלכתיות:** הכפפת האינטרסים האישיים, המעמדיים והמגזריים לטובת בניינה והגנתה של מדינת ישראל ככלל.

שאלות:

- איזה "אתוס הפוך" מהווה החברה הישראלית ביחס להיסטוריה האנושית, וכיצד גל מדגים זאת?
- מדוע בחירה כזו של אדם ממשפחה בכירה מייצרת איחוי חברתי ומרפאת כעסים בחברה שלעיתים נראית מפולגת?

תחנה 2: גבורת המרפא השקטה

קטע פרשנות (מתוך "פרקי בנים", הרב שי פירון וג'קי שימל): "העוצמה של גל נבעה גם מהצניעות ומהתפקיד שבחר לעצמו. כחובש, נדרש ממנו לשלב בין לוחמנות אל מול האויב לבין חמלה אינסופית אל מול חבריו. ההומור והיכולת שלו לגעת בכל אדם נובעים מהבנה עמוקה שגדולה אמיתית אינה נמדדת בטקסים או בגינוני כבוד, אלא במתן מענה למצוקה פשוטה של אדם אחר. השוויון של גל לא היה רק הצהרה, אלא פרקטיקה יומיומית של אנושיות, הקשבה וסחיבת האלונקה ביחד עם כולם."

שאלות:

- איזה דואליזם (ניגודיות) דורש תפקיד החובש מן הלוחם, וכיצד תכונות אלו השתקפו באישיותו של גל?
- קראו את הסטיקר של גל. כיצד אתם יכולים ליישם את התפיסה של "שווה בין שווים" במבנה החברתי של השכבה שלכם או בתנועת הנוער?